

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI O‘ZBEK TILIGA KIRIB KELAYOTGAN YANGI SO‘ZLAR

Madraximova Gulnoza Adxamovna

“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi assistenti, Andijon mashinasozlik instituti.

[Tel:+999899 532 10 51](tel:+9998995321051), guliadxamovna88@mail.com

Muhammadjonov Muhammadyusuf Shuxratbek o‘g‘li

“AT va T” yo‘nalishi, K-34/22 guruh talabasi

Annotasiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar orqali o‘zbek tiliga kirib kelayotgan yangi so‘zlar, insonlar tiliga o‘rnashgan yangi birikmalar, o‘zimiz bilmagan holatda boshqa so‘zlardan foydalayotganimiz hamda ularning bugungi kundagi ahamiyatlari to‘g‘risida so‘z yuritildi.

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiyalar, yangi kirib kelayotgan so‘zlar, zamonaviy texnologiya, innovatsiya, atama, terminologiya, til normativlari.

Raqamli texnologiyalar sohasida o'zbek tiliga kirib kelayotgan yangi so'zlar har kuni rivojlanib borayotgan. Bu so'zlar odatda ingliz tilidan olingan yoki yangi texnologiyalardagi konseptlardan kelib chiqqan bo'lishi mumkin. Misol uchun, quyidagi so'zlar raqamli texnologiyalar sohasida o'zbek tiliga kirib kelayotgan yangi so'zlar bo'lib, ularning tarjimalari bilan tanishishingiz mumkin:

1. Mobil ilovalar - telefon dasturlar
2. Bulut xizmatlar - onlayn xizmatlar
3. Yapay intellekt - sun'iy ma'rifat
4. Kiber-xavfsizlik - onlayn xavfsizlik
5. Internet protokollari - internet protokollari
6. Blokchain - blok zanjiri
7. Biometrik identifikatsiya - biometrik identifikatsiya

Bu so'zlarning tarjimalari va ularga oid boshqa ma'lumotlarni o'rganish orqali, raqamli texnologiyalar sohasidagi yangiliklardan va ularning o'zbek tiliga kirib kelayotgan so'zlaridan xabardor bo'lishingiz mumkin. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi o'zbek tilida yangi atama va so'zlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Ushbu yangi so'zlar ko'pincha ingliz tilidan olingan yoki yangi texnologiyalar bilan bog'liq tushunchalardan kelib chiqadi. Bu odamlarga so'nggi tendentsiyalardan xabardor bo'lish va kundalik hayotlarida tegishli terminologiyadan foydalanish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar orqali o'zbek tiliga yangi so'zlarning kirib kelishi bugungi shiddatli dunyoda tilning dolzarb va dolzarb bo'lib qolishi uchun muhim ahamiyatga ega. Texnologiya jadallik bilan rivojlanishda davom etar ekan, yangi tushunchalar, mahsulotlar va jarayonlar paydo bo'lib, ularni to'g'ri ta'riflash uchun yangi atamalarni talab qiladi. Ushbu yangi so'zlarni o'zbek tiliga kiritish orqali ma'ruzachilar zamonaviy texnologiyalar, innovatsiyalar va raqamli tendentsiyalar haqida samarali muloqot qilishlari mumkin. Bundan tashqari, raqamli lug'atning o'zbek tiliga integratsiyalashuvi an'anaviy til normalari va rivojlanayotgan raqamli landshaft o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga yordam beradi. Bu ma'ruzachilarga raqamli platformalar, vositalar va xizmatlar bilan yanada samaraliroq navigatsiya qilish va ular bilan bog'lanish imkonini beradi, ularning raqamli savodxonligi va ulanishini oshiradi. Umuman olganda, raqamli texnologiyalardan yangi so'zlarning kiritilishi o'zbek tilini boyitib, muloqotning dinamik xususiyatini aks ettiradi va tobora raqamli dunyoda uning dolzarbligini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar orqali o'zbek tiliga kirib kelayotgan so'zlar, bugungi tezroq dunyoda o'zbek tilini zamonaviy va yangilangan qilib saqlash uchun muhimdir. Texnologiya tezroq rivojlanish davom etadiganligi sababli, yangi kontseptsiyalar, mahsulotlar va jarayonlar paydo bo'lishi mumkin bo'ladi, ularni to'g'ri tarzda ta'riflash uchun yangi terminologiya zarur bo'ladi. Bu yangi so'zlarini o'zbek tiliga integratsiya

qilish orqali, so'zlashuvchilar zamonaviy texnologiyalar, innovatsiyalar va raqamli tendensiyalar haqida samarali muloqot olib borishlari mumkin.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar bilan bog'liq so'zlarini o'zbek tiliga integratsiya qilish, gelenekiy til normativlarini va rivojlanayotgan raqamli muhit orasidagi farqni kamaytiradi. Bu so'zlar so'zlashuvchilarga raqamli platformalardan, vositalardan va xizmatlardan samarali foydalanishga yordam beradi, ularning raqamli bilimlari va aloqalarni kuchaytiradi. Umumiy holatda, raqamli texnologiyalardan kelib chiqadigan yangi so'zlar o'zbek tilini boyitadi, aloqadorlikning dinamik tabiatini aks ettiradi va uning raqamli dunyodagi rivojlanishida davom etishini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar bilan bog'liq yangi so'zlarning o'zbek tiliga kiritilishi bir necha sabablarga ko'ra bugungi shiddatli dunyoda zarur:

1. Muloqotni osonlashtirish: Raqamli texnologiyalar hayotning turli jabhalarida tobora kengayib borayotgani sababli, o'zbek tilida tegishli lug'atga ega bo'lish shaxslarga ushbu texnologiyalar haqida samarali muloqot qilish imkonini beradi. Bu shaxsiy va professional muhitda aniq va samarali muloqot qilish uchun juda muhimdir.

2. Madaniy o'ziga xoslikni saqlash: raqamli texnologiyalar ko'pincha globallashtirish va xalqaro tillardan foydalanishga olib kelsa-da, o'zbek tiliga yangi so'zlarni kiritish O'zbekistonning madaniy o'ziga xosligi va til boyligini saqlab qolishga yordam beradi. Bu o'zbek tilida so'zlashuvchilarning zamonaviy tushuncha va yangiliklarni o'z ona tilida muhokama qilishini ta'minlaydi.

3. Ta'limni kuchaytirish: o'zbek tilida raqamli texnologiyalarga oid yangi so'zlarni kiritish ta'lim imkoniyatlarini oshirishi mumkin. Bu o'quvchilarga ushbu texnologiyalarni ona tilida o'rganish imkonini beradi, murakkab tushunchalarni yanada qulayroq qiladi va o'zbek tilida so'zlashuvchilar orasida raqamli savodxonlikni targ'ib qiladi.

4. Innovatsiyalarni targ'ib qilish: Raqamli texnologiyalardan yangi so'zlarni o'zlashtirib, o'zbek tili o'z dolzarbligini saqlab qolishi va o'zgaruvchan texnologik

landshaftga moslashishi mumkin. Bu til hamjamiyatida innovatsiya va ijodkorlikni rivojlantiradi, yangi g'oyalar va yechimlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

5. Raqamli inklyuzivlikni kuchaytirish: o'zbek tilining raqamli texnologiyalar bilan bog'liq terminologiyani qamrab olishini ta'minlash raqamli inklyuziyani rag'batlantirish uchun juda muhimdir. Bu asosan o'zbek tilini biladigan shaxslarga raqamli dunyoda to'liq ishtirok etish, onlayn resurslardan foydalanish va global raqamli hamjamiyatlar bilan muloqot qilish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalardan so'zlarni o'zbek tiliga integratsiyalashuvi muloqot, madaniyatni saqlash, ta'lim, innovatsiyalar va raqamli inklyuziya uchun juda muhimdir. Ushbu yangi atamalarni qabul qilish nafaqat tilni boyitibgina qolmay, balki o'zbek tilida so'zlashuvchilarga raqamli asrda harakat qilish va rivojlanish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar bugungi dunyoda hal qiluvchi rol o'ynaydi va hayotimizning aloqa, ta'lim, biznes, o'yin-kulgi va boshqalar kabi turli jabhalariga ta'sir qiladi. Ushbu texnologiyalar bizning o'zaro munosabat, ishlash, o'rganish va ma'lumotlarga kirish usullarini o'zgartirdi. Raqamli texnologiyalarning rolini ta'kidlaydigan ba'zi asosiy fikrlar:

- Aloqa: Raqamli texnologiyalar lahzali xabar almashish, video qo'ng'iroqlar, ijtimoiy media platformalari va elektron pochta xizmatlarini yoqish orqali aloqani tubdan o'zgartirdi. Odamlar endi real vaqt rejimida global miqyosda boshqa odamlar bilan bog'lanib, hamkorlik va chegaralar bo'ylab munosabatlarni rivojlantirishlari mumkin.

- Ta'lim: Raqamli texnologiyalar ta'lim sohasini elektron ta'lim platformalari, onlayn kurslar, virtual sinflar va ta'lim dasturlari orqali sezilarli darajada o'zgartirdi. Talabalar ko'plab resurslar va o'quv materiallaridan istalgan vaqtda, istalgan joyda foydalanishlari mumkin, bu esa ta'limni yanada qulayroq va moslashuvchan qiladi.

- Biznes: Raqamli texnologiyalar onlayn-marketing va elektron tijoratdan ma'lumotlar tahlili va bulutli hisoblashgacha bo'lgan biznes faoliyatida inqilob qildi. Kompaniyalar global auditoriyani qamrab olishi, operatsiyalarni soddalashtirishi va

bozorda raqobatbardoshligini oshirish uchun ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilishi mumkin.

- **Ko'ngilocharlik:** Raqamli texnologiyalar ko'ngilochar industriyani oqim xizmatlari, onlayn o'yinlar, virtual haqiqat tajribalari va ijtimoiy media ta'sirchilari bilan qayta shakllantirdi. Iste'molchilar o'zlarining afzalliklariga moslashtirilgan turli xil qurilmalarda ko'ngilochar kontentning keng doirasiga kirishlari mumkin.

- **Sog'liqni saqlash:** Raqamli texnologiyalar teletibbiyot, elektron sog'liqni saqlash yozuvlari, taqiladigan qurilmalar va salomatlik monitoringi ilovalari orqali sog'liqni saqlash sohasida ham inqilob qildi. Bemorlar masofadan maslahat olishlari, ularning sog'lig'i ko'rsatkichlarini kuzatishlari va tibbiy ma'lumotlardan qulay foydalanishlari mumkin.

- **Barqarorlik:** Raqamli texnologiyalar aqlli energiya tizimlari, ekologik toza amaliyotlar va atrof-muhit monitoringi uchun raqamli echimlar orqali barqarorlik sa'y-harakatlarini rag'batlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar uglerod izlarini kamaytirishga va barqaror kelajak uchun resurslardan foydalanishni optimallashtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylanib, turli sohalarda innovatsiyalar, ulanishlar, samaradorlik va taraqqiyotga turtki bo'ldi. Ushbu texnologiyalarni qo'llash va ularning salohiyatidan foydalanish shaxslar, biznes va butun jamiyat uchun foydali bo'lgan transformativ o'zgarishlarga olib kelishi mumkin.

O'zbek tiliga yangi so'zlar va so'z birikmalarining kiritilishi va o'zlashtirilishi joriy davrda tezlik bilan olib borilmoqda. Bu yangi so'zlar odatda texnologiya, internet, modalar, sport, va boshqa sohalar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Quyidagi bir necha yangi so'zlar va ularning ma'nolari misol sifatida keltirilgan:

1. **Onlayn:** Internet orqali amalga oshiriladigan har qanday faoliyat yoki xizmat uchun ishlatiladigan so'z. Masalan: "Onlayn do'kon", "Onlayn ta'lim".

2. Veb-sayt: Internetdagi elektron sayt yoki platforma. Masalan: "Veb-sayt ochish", "Veb-sayt dizayni".

3. Bloger: Internetda shaxsiy blog yoki vlog yaratuvchi. Masalan: "Blogerlik qilish", "Blogerlar".

4. Storilayn: Internet do'konlarida mahsulot sotib olish jarayoni. Masalan: "Onlayn storilayn", "Storilayn xizmatlari".

5. Sotsial tarmoq: Internet orqali insonlar orasidagi aloqalar uchun ishlatiladigan platforma. Masalan: "Sotsial tarmoqda do'stlar", "Sotsial tarmoq profil".

6. Telemeditsina: Telekomunikatsiya vositalari orqali amalga oshiriladigan tibbiy xizmatlar. Masalan: "Telemeditsina konsultatsiyasi", "Telemeditsina platformasi".

Bu so'zlar va ularning ma'nolari o'zbek tiliga o'xshab kirib kelayotgan yangi so'zlar misol sifatida keltirilgan. O'zbek tilining zamonaviy so'zlar bilan boy boshlang'ich so'zlarni integratsiya qilish jarayonida yangi so'zlar va ifodalar paydo bo'ladi. Bu esa tilimizni yanada zamonaviylashtirib, rivojlantiradi.

Raqamli texnologiyalar til rivojiga, o'zbek tiliga yangi so'z va iboralarning kirib kelishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu yangi so'zlar ko'pincha internet, ijtimoiy media, onlayn platformalar va raqamli sohaning boshqa jihatlari bilan bog'liq. O'zbek tiliga yangi so'z va iboralarning kirib kelish jarayoni tez va faol sodir bo'lib, zamonaviy tendensiyalar va texnologik o'zgarishlarni o'zida aks ettiradi.

Raqamli texnologiyalar tufayli o'zbek tilida "onlayn", "veb-sayt", "blogger", "storyline", "ijtimoiy tarmoq", "teletibbiyot" kabi yangi so'zlar keng tarqalmoqda. Bu so'zlar zamonaviy dunyomizda tobora muhim ahamiyat kasb etayotgan yangi voqelik va tushunchalarni aks ettiradi.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalar o'zbek tilini zamonaviy jamiyat va texnologiyalarning jadal rivojlanishini aks ettiruvchi yangi so'z va iboralar bilan boyitishda asosiy o'rin tutadi. Bu jarayon tilni yangilash va uni zamonaviy voqelikka moslashtirishga yordam beradi, uni zamonaviy foydalanuvchilar uchun yanada dinamik va dolzarb qiladi.

Raqamli texnologiyalar ta'sirida paydo bo'ladigan yangi so'z va iboralar tilning doimiy evolyutsiyasi va o'zgarishi bilan bevosita bog'liq. Ushbu yangi so'zlar odatda texnologiyaning rivojlanishi, internetning tarqalishi va raqamli aloqaning kuchayishi bilan paydo bo'ladi. Bu so'zlar kundalik hayotimizda uchrab turadigan yangi tushunchalarni ifodalash va til boyligiga hissa qo'shish uchun ishlatiladi.

Raqamli texnologiyalar orqali paydo bo'ladigan so'zlar va iboralar tez-tez tarqaladi va tezda mashhur bo'ladi. Internet va ijtimoiy media kabi platformalar ushbu yangi so'z va iboralarni kengroq auditoriyaga yetkazish va tilning tez o'zgarishiga hissa qo'shish imkonini beradi. Ushbu yangi so'z va iboralar tilning moslashuvchanligi va moslashuvchanligini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar yordamida rivojlanayotgan yangi tushunchalar va atamalar tilga doimiy o'zgarib turadigan dunyo bilan hamnafas bo'lish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu so'z va iboralar odamlarning texnologiya va raqamli dunyo haqidagi tushunchalarini chuqurlashtiradi va ularning muloqotini yanada samarali qiladi. Natijada raqamli texnologiyalar orqali paydo bo'layotgan yangi so'z va iboralar tilning hayotiyliigi va qudratini namoyon etadi. Bu so'zlar tilning uzluksiz evolyutsiyasining bir qismi hisoblanib, tilning tirik mavjudot ekanligini ta'kidlaydi.

O'zbek tiliga yangi so'zlar va ifodalar, raqamli texnologiyalar va internetning rivojlanishi bilan bog'liq ravishda o'zgarib kelayotgan. Bu so'zlar va ifodalar, umumiy ma'naviyatdagi yangi tushunchalarni ifodalash uchun yaratiladi va so'zlar zaxirlikiga qo'shadi. Masalan, "sotsial tarmoq", "blokcheyn", "vayrless" va boshqa kabi so'zlar, raqamli texnologiyalar va internet orqali ommaga oqim berishga yo'l qo'ygan so'zlar hisoblanadi. Bu so'zlar, internetda bo'lgan faoliyatni, onlayn savdo-qiling va onlayn muloqotni ifodalash uchun foydalaniladi. Qiziqarliki, o'zbek tiliga kirib kelgan yangi so'zlar va ifodalarning ko'p qismi, asosan ingliz tilidan olingan yoki ingliz tilidan olingan so'zlar bilan birgalikda ishlatiladi. Bu esa, global kommunikatsiyalarda qatnashuvchilar bilan ommaviy tushunchalarni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan bir qator so'zlar va ifodalarning kelib chiqishiga sabab bo'ladi. Barcha bu o'zgarishlar,

o'zbek tilining zamonaviy dunyoga moslashtirilishi va yangi texnologiyalar bilan aloqador mavzularda gaplashish imkoniyatini yaratish maqsadida amalga oshiriladi. O'zbek tiliga kirib kelgan yangi so'zlar va ifodalarning qo'llanilishi, tilning rivojlanishini va zamonaviy talablarga mos ravishda o'zgarishini namoyon etadi.

Raqamli texnologiyalar va internet sohasidagi yangiliklar va rivojlanishlar o'zbek tiliga yangi so'zlar va ifodalarning kirib kelishiga sabab bo'ladi. Bu so'zlar, raqamli texnologiyalar sohasidagi yangi tushunchalarni ifodalash uchun zarur bo'ladi va ommaviy tushunchalarni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ayni paytda, raqamli texnologiyalar sohasidagi so'zlar va ifodalarning o'zbek tiliga kirishi, tilning rivojlanish va zamonaviy talablarga mos ravishda o'zgarishini namoyon etadi. Bu so'zlar, global kommunikatsiyalarda qatnashuvchilar bilan ommaviy tushunchalarni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan bir qator so'zlar va ifodalarning kelib chiqishiga sabab bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "O'zME", Birinchi jild, Toshkent. 1998.
2. Манфред Шпитцер. Антимозг: цифровые технологии и мозг. АСТ, 2015. ISBN 978-5-457-51598-7.
3. Z. Baratov Iqtisodiy matnlarda neologizmlarning tarjima qilinishi. Bitiruv malakaviy ishi.
4. H. Dadaboyev. O'zbek terminalogiyasi. Yoshlar nashriyoti uyi. Toshkent. 2019.